

Mity o badaniach jakościowych w naukach o zarządzaniu

<https://doi.org/10.33141/po.2009.09.04>

Przeład Organizacji, Nr 9 (836), 2009, ss. 13-17

www.przeładorganizacji.pl

Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Wojciech Czakon

Wprowadzenie

Metody badań jakościowych, a nawet samo wykorzystanie danych jakościowych jest słabo rozpowszechnione w naukach o zarządzaniu. Budzić to może zdziwienie dlatego, że początki dyscypliny oparto przecież na obserwacji, obserwacji uczestniczącej, wywiadach, badaniach etnograficznych, a nade wszystko na eksploracyjnych studiach przypadków. Dzieła prekursorów są przecież wynikiem uogólnionych doświadczeń zawodowych własnych, które uzupełniano następnie metodyką badań naukowych umożliwiającą co najmniej aplikację teorii, a w najlepszym przypadku jej uogólnione sformułowanie. Późniejsze badania jakościowe przyczyniły się do zrozumienia np. relacji pomiędzy strategią a strukturą, natury pracy menedżera, ról kobiet i mężczyzn w korporacjach, sieci społecznych w bankowości inwestycyjnej, szybkiego podejmowania decyzji strategicznych w zmieniającym się otoczeniu [Eisenhardt, 1991].

Pogląd o kluczowym znaczeniu badań jakościowych w rozwoju nauk o zarządzaniu jest znany od dawna [Price, 1968] i akceptowany [Dyer, Wilkins, 1991]. Tymczasem współcześnie obserwuje się tak daleko idącą dominację metod ilościowych, że niektórzy autorzy nazywają ją wręcz instytucjonalizacją [Symon, Buehring, 2008].

Badania jakościowe „nie mają jasnego znaczenia w naukach o zarządzaniu i dlatego przyjmuje się szerokie ich rozumienie jako zbioru technik opisu, tłumaczenia, odkodowywania lub w inny sposób dociekania znaczenia, ale nie częstotliwości niektórych zjawisk zachodzących w świecie społecznym” [Van Maanen, 1979]. Od czasu tego stwierdzenia upłynęło 30 lat i nadal badania jakościowe, dane jakościowe, techniki gromadzenia danych jakościowych, interpretacja danych czy nawet studia przypadków używane są zamiennie. W braku ogólnie przyjmowanej definicji wskazać można jednak na kilka ich charakterystycznych cech: przedmiot, pozycję poznawczą, cel badań. Przedmiotem badań jakościowych są przede wszystkim procesy [Langley, 1999], ale także związki przyczynowe, które dostrzec można wyłącznie w kontekście historycznym [Kogut, Ragin, 2006]. Pozycją poznawczą badaczy jakościowych jest zwykle interpretatywizm. Zasada się na przekonaniu, że głębokie zrozumienie badanych zjawisk jest możliwe dzięki interpretacji ich rozumienia przez ich uczestników [Verschuren, 2003]. Ze względu na cel, badania jakościowe definiuje się jako zbiór technik gromadzenia i analizy danych, które mogą być

używane do opisu zjawisk, tworzenia teorii i testowania teorii [Shan, Carley, 2006].

Mimo powszechnie znanych słabości metod ilościowych [Kogut, Ragin, 2006] i osiągnięcia przez nie granic przydatności do badania kluczowych problemów, np. w zarządzaniu strategicznym [Greckhamer, Misangyi i in. 2007], badania jakościowe traktowane są z nieufnością. Tak wielką, że wokół nich narosło wiele mitów. Celem artykułu jest krytyczne rozprawienie się z pięcioma spośród nich: przypadkowością gromadzenia danych, niesystematycznością analizy danych, niemożliwością testowania teorii, dowolności w tworzeniu teorii oraz najbardziej krzywdzącym – brakiem spełnienia kryteriów teorii.

Mit 1. Badania jakościowe przypadkowo gromadzą dane

Katalog danych jakościowych, który tworzy instrumentarium badacza, obejmuje m.in.: obserwacje, wywiady, dokumenty archiwalne [Eisenhardt, Greabner, 2007; Shah, Corley, 2006]. Na obserwację składają się techniki stosunkowo mało inwazyjne, jak: obserwacja prosta znana z badań antropologów i etnografii, a także obserwacja uczestnicząca, która stwarza badaczowi lepszy dostęp do badanej rzeczywistości dzięki możliwości interakcji i zanurzeniu w takich samych okolicznościach, jak badana organizacja [Verschuren, 2003]. Wywiady w badaniach jakościowych są zwykle półstrukturyzowane i raczej zawierają otwarte pytania kierunkowe niż odpowiedzi w skali Likerta czy zamknięte katalogi, spośród których respondent dokonuje wyboru. Dokumenty archiwalne obejmują zwykle fotografie, e-maile, nagrania wideo, schematy organizacyjne, procedury i inne artefakty organizacyjne.

Zalety danych jakościowych wydają się niezbitę, są one przecież: „treściwe, pełne, rzeczywiste, całościowe, rzeczywiste, fasadowo trafne, mało podatne na zniekształcenia retrospekcji, stwarzają dostęp do przyczynowości w zjawiskach organizacyjnych, wymagają niewielkiego przygotowania *ex ante* do gromadzenia”. Oprócz tych niezbitych zalet pojawiają się jednakże wątpliwości lub wręcz zarzuty dotyczące pracochłonności gromadzenia danych, skażenia danych przez badacza, nadmiernej obfitości, słabego stopnia uporządkowania metod analizy [Miles 1979].

Rozpocząć trzeba od przypomnienia kryteriów oceny interpretatywnej analizy danych. Otóż powinna ona dostarczać wiarygodnych oraz racjonalnych wyjaśnień badanego zjawiska, umożliwiających jego

głębsze zrozumienie. Z tego powodu ogólna procedura gromadzenia danych przebiega zupełnie inaczej niż w modelu badań ilościowych. Tradycyjny sposób ma przebieg liniowy i sekwencyjny: od hipotez badawczych, przez przygotowanie protokołów gromadzenia danych, gromadzenie danych, aż do analizy i dyskusji wniosków. Tymczasem w badaniach jakościowych zachodzi raczej iteracyjno-równoległy model postępowania. Gromadzone dane zwykle otwierają nowe pola eksploracji, które uruchamiają kolejny etap gromadzenia po to, aby końcowe opracowanie, analiza porównawcza i wynikające z niej propozycje były wykonalne i wiarygodne [Miles, 1979]. Ponadto badania jakościowe stosują standardowo wiele technik gromadzenia danych [Gaphart, 2004]. Kluczową sprawą w gromadzeniu danych jakościowych jest wielość źródeł, a następnie ich wykorzystanie „konfrontując każde źródło i każdego informatora po to, aby odczytać jasne tendencje lub wzorce” [Kanter, 1977]. Zabieg ten nazywa się zwykle triangulacją.

Intencjonalnie cykliczny sposób gromadzenia danych, podporządkowany eksploracji oraz triangulacja ich źródeł, podporządkowana wiarygodności, pozwalają odrzucić mit o przypadkowości gromadzenia danych empirycznych.

Mit 2. Badania jakościowe niesystematycznie analizują dane

Kluczową metodą analizy danych jakościowych jest porównywanie. Analiza porównawcza polega na odniesieniu zgromadzonego materiału empirycznego do jakiegoś wzorca i na tej podstawie wprowadzania nowych kategorii, modyfikowania kategorii istniejących, określania wzorców przebiegu procesów lub typologii zjawiska. Wymienić można trzy dominujące w literaturze zarządzania metody analizy porównawczej: iteracyjną konfrontację teorii ugruntowanej, dopasowywanie wzorców empirycznych z teoretycznymi, jakościową analizę porównawczą.

Iteracyjna konfrontacja [Glaser, Strauss, 1967] polega na porównywaniu empirycznie stwierdzonych kategorii z ich literaturowym opisem tak długo, aż kolejne iteracje porównania przestaną przynosić istotne treści. Ten stan nazywa się nasyceniem kategorii, a metodyka wielokrotnych studiów przypadków w naukach o zarządzaniu wręcz się na nim opiera [Eisenhardt, 1989].

Dopasowywanie wzorców [Yin, 1989] polega na porównaniu wzorca, w który układają się zaobserwowane dane, z wzorcem, w który dane powinny się układać zgodnie z wybraną przez badacza teorią. Takie dynamiczne podejście oznacza potrzebę modyfikacji teorii oraz uzupełniania danych empirycznych. Upodabnia się do iteracyjnej konfrontacji, jednakże mierza do wyłonienia wzorców procesów, a nie tylko nowych kategorii.

Jakościowa analiza porównawcza [*Qualitative Comparative Analysis* QCA – Ragin, 1987] polega na wykorzystaniu przestrzeni cech oraz logiki Boole’a do analizy wzorców rzeczywistych oraz wzorców logicznych. Procedura analityczna przebiega w trzech etapach [Greckhamer, Misangyi et al. 2007]. Pierwszy to wyznaczenie przestrzeni cech badanego obiektu. Każda cecha może przyjąć wartość 0 lub 1, co w efekcie prowadzi do powstania popu-

lacji rzeczywistej rozpiętej na otrzymanej przestrzeni cech. Drugi krok analizy polega na identyfikacji pustych pól w przestrzeni oraz pól zajętych przez badaną populację. Pozwala zaobserwować tzw. ograniczoną zmienność atrybutów badanego zjawiska. Trzeci krok analizy polega na badaniu przyczyn wystarczających do powstania zjawiska w otrzymanej przestrzeni, dzięki czemu otrzymuje się wyjaśnienie w postaci przyczyn złożonych, rzeczywiście zaobserwowanych.

O ile pierwsza i druga metoda jakościowa wydają się adekwatne do badania pojedynczych lub wielokrotnych przypadków w kryteriach Eisenhardta, tj. 4–10, o tyle QCA pozwala badać populacje średniej wielkości w przedziale 11–50 przypadków [Chanson, Lecocq et al. 2005]. Ma to szczególnie istotne znaczenie wobec faktu, że populacje powyżej 100 przypadków poddawane są już analizie statystycznej i dotychczas istniała luka metodyczna w zakresie obróbki niewielkich grup obiektów. Rozpowszechnienie i uznanie w literaturze nauk o zarządzaniu tych trzech^{*)} jakościowych metod analizy danych pozwala odrzucić mit braku systematyczności.

Mit 3. Badania jakościowe dowolnie traktują tworzenie teorii

Badania jakościowe stosuje się zwykle do eksploracji, tworzenia teorii lub testowania teorii. Pierwszy cel zastosowania metod jakościowych to eksploracja. Polega na gromadzeniu oraz ocenie istotnych danych dotyczących zarówno dotychczasowej teorii, jak i rzeczywistości empirycznej po to, aby ocenić, w jaki sposób badania mogą przyczynić się do rozwoju teorii [Dul, Hak, 2008]. Niektórzy autorzy uważają, że eksploracja jest wstępną fazą, która nie kwalifikuje się do miana badań, albowiem naturalnie je poprzedza. Jest to pogląd zawężający, wręcz dyskryminujący cel eksploracyjny i dlatego wydaje się zbyt rygorystyczny.

Drugi cel zastosowania metod jakościowych to tworzenie teorii (*theory-building*). Polega na gromadzeniu danych empirycznych po to, aby formułować propozycje, hipotezy lub uogólnienia. Ten mało eksponowany lub wręcz niezauważany w badaniach ilościowych etap ma kluczowe znaczenie. Tworzenie teorii może przyjmować postać identyfikacji nowych zjawisk, tj. rozpoznania ich składu i wewnętrznej dynamiki, jak również postać badań przyczynowych, wiążących dane zjawisko lub jego elementy składowe z daną zmienną wyjaśnianą. Wreszcie tworzeniem teorii jest sytuacja, w której stawia się zupełnie nowe propozycje w ramach istniejącego stanu wiedzy dlatego, że ten stan wiedzy jest niedoskonały. Ta ostatnia sytuacja jest szczególnie istotna w naukach o zarządzaniu, tworzą bowiem one wyjaśnienia niekompletne i podatne na wpływ czynnika czasu.

Tworzenie teorii stało się zasadniczą rolą badań jakościowych. Zauważyć można, że ścieżka prowadząca od danych dotyczących procesu do teorii mieści się w jednej z siedmiu procedur [Langley, 1999]:

- Narracja – polega na opracowaniu szczegółowej historii na podstawie zgromadzonych danych.
- Kwantyfikacja – systematyczna kodyfikacja kategorii jakościowych i analiza statystyczna szeregów danych.

■ Różnorodne wzorce – analiza siły wyjaśniającej kilku zdefiniowanych *ex ante* konkurencyjnych teorii i subiektywna ocena ich zalet.

■ Teoria ugruntowana – systematyczna procedura gromadzenia danych literaturowych i empirycznych prowadząca do wyłonienia nowych kategorii oraz ich nasycenia.

■ Mapowanie i wizualizacja – polega na umieszczeniu słów w przestrzeni w postaci schematów przebiegu, grup podobieństw itp.

■ Wyodrębnianie w czasie – porządkowanie opisu przebiegu procesu ze względu na kluczowe fazy, w tym także relacje pomiędzy tymi fazami.

■ Syntetyzowanie – rozpatrywanie procesu jako jednostki analizy, dobór miar umożliwiających syntetyczne wykorzystanie danych i porównywanie procesów pomiędzy sobą, aby dostrzec nieregularności.

Występowanie co najmniej siedmiu systematycznych sposobów wykorzystania danych jakościowych do tworzenia teorii, które *notabene* stanowią ważny wkład do nauk o zarządzaniu, pozwala odrzucić mit o woluntaryzmie teoriiotwórczym badań jakościowych.

Mit 4. Badania jakościowe nie mogą służyć testowaniu teorii

Testowanie teorii za pomocą metod jakościowych budzi największe wątpliwości przedstawicieli nauki pozytywnej, a w jej szeregach zwolenników badań ilościowych. Rolą testowania teorii jest sprawdzanie sformułowanych propozycji czy hipotez po to, aby sprawdzić ich moc wyjaśniającą, zdolność prognostyczną lub też wybrać najlepszą pod tymi względami teorię spośród wyjaśnień konkurencyjnych.

Należy zauważyć, że odbiorcy bezpośredni nauk o zarządzaniu, tj. menedżerowie, najczęściej posługują się eksperymentem, by testować teorie, które uznają za przydatne. Stosując je w przedsiębiorstwach, którymi zarządzają, stwierdzają *in vivo*, czy teoria się sprawdza, czy też nie. Zatem to eksperyment, a nie metody ilościowe oparte na próbach o ustalonej reprezentatywności, jest najpowszechniejszy w użyciu. Co więcej, istnieje dosyć powszechny konsens wokół możliwości stosowania badań jakościowych do celów quasi-eksperymentalnego testowania teorii, ponieważ dostarczają one możliwości lepszego zrozumienia mocy wyjaśniającej konkurencyjnych hipotez (Bitetkin, 2008).

W testowaniu teorii metody jakościowe mogą być użyteczne co najmniej w dwóch przypadkach. Pierwszy zachodzi wówczas, gdy pojawiają się popperowskie „czarne łabędzie”. Innymi słowy, gdy badany przypadek lub grupa celowo dobranych przypadków przeczą dotychczas obowiązującej teorii. W ten sposób dokonuje się najsurowszego testu dostępnego w metodologii nauk, a mianowicie falsyfikacji. Falsyfikacja oznacza przypadki, w których nie zachodzi dana prawidłowość, a dobór celowy obiektu badawczego oraz zgromadzone na nim dane jakościowe pozwalają scharakteryzować i zinterpretować te przypadki.

Druga możliwość testowania teorii metodami jakościowymi polega na skupieniu się na przyczynach koniecznych i wystarczających występowania badanego zjawiska. Przyczyna konieczna występo-

wania zjawiska to taka, która występuje zawsze, gdy występuje zjawisko wyjaśniane, choć może też występować wtedy, gdy zjawisko wyjaśniane nie występuje. Natomiast przyczyna wystarczająca występuje zawsze, gdy zjawisko wyjaśniane występuje i nie ma jej, gdy zjawisko wyjaśniane nie występuje. Otóż łatwo zauważyć, że pojedynczy przypadek uprawdopodobnia występowanie przyczyny wystarczającej. Aby odrzucić (sfalsyfikować) taką prawidłowość, można replikować badania jakościowe lub też przeprowadzić badania ilościowe. Ale do testowania wystarczy ten jeden przypadek.

Rygorystyczne stanowisko metodologiczne, które uwypukla rolę eksperymentu i falsyfikacji, pozwala dostrzec ważną rolę badań jakościowych w naukach o zarządzaniu i odrzucić mit o ich nieprzydatności do testowania teorii.

Mit 5. Badania jakościowe nie spełniają kryterium intersubiektywnej sprawdzalności

Sposobem oceny jakości teorii lub też metod do niej prowadzących jest intersubiektywna sprawdzalność [Verschuren, 2003]. Tradycyjne kryteria wiążą się tylko z nurtem badań ilościowych w znaczeniu węższym, a pozytywistycznych w znaczeniu szerokim. Interpretatywna pozycja poznawcza wymagać musi odmiennego kryterium oceny, tj. wiarygodności. Operacjonalizuje ono tradycyjne składowe, tj. trafność wewnętrzną i zewnętrzną, rzetelność oraz obiektywność we właściwy sobie sposób rozumienia (tabela 1).

Szczególnie dotyczy to trafności, która zwykle przyjmowana jest jako kryterium pierwszorzędne. Tradycyjnie trafność oznacza w badaniach ilościowych stopień zgodności pomiędzy tworzoną wiedzą a badaną rzeczywistością. Niedawno w literaturze badań jakościowych wyodrębniono dwa podejścia do kryterium trafności: transakcyjne oraz transformacyjne [Cho, Trent, 2006].

Podejście transakcyjne polega na aktywnym współdziałaniu badaczy z badanymi w celu uzyskania wiernego odzwierciedlenia badanej rzeczywistości. Do kluczowych technik osiągania trafności transakcyjnej, czyli wierności opisu, zaliczyć należy: sprawdzanie przez uczestników oraz triangulację danych. Sprawdzanie przez uczestników to technika odtwarzania nagrań, raportów, notatek respondentom. Na podstawie ich komentarzy dokonuje się zmian uzupełnień oraz opracowania całości narracji [Blackler, Brown, 1983]. Triangulacja to zwiększanie wiarygodności badania poprzez dostarczenie danych z różnych źródeł pisanych, mówionych i obserwacji, a także wykorzystanie wielu respondentów czy informatorów znających przedmiot badań, ale mających różne nań spojrzenia [Eisenhardt, 1991]. O ile pierwsza technika ogranicza obciążenie badacza, o tyle druga technika ogranicza obciążenie źródła danych.

Podejście transformacyjne znamionuje postmodernistyczne stanowisko badacza i polega w istocie na kwestionowaniu samego sensu trafności, a także koncepcji i konstruktywów badawczych w oczach samych badanych. Trafność transformacyjna zmierza do emancypacji badanego, a przestaje być atrybutem metody badawczej. Z tego powodu trafność staje się kategorią podporządkowaną celom badania.

Tab. 1. Techniki zapewniania wiarygodności badań jakościowych

Tradycyjne kryterium	Kryterium wiarygodności	Techniki spełniania kryterium wiarygodności
Wewnętrzna trafność	Wierność	Ekstensywne badania terenowe Triangulacja danych Sprawdzanie danych z respondentem
Zewnętrzna trafność	Przechodność	Szczegółowy opis: • konceptów i kategorii w teorii ugruntowanej • struktur i procesów powiązanych z procesami ujawnionymi w badaniach
Rzetelność	Solidność	Celowy i teoretyczny dobór próby Ochrona poufności informatorów Audyt gromadzenia danych, zarządzania i procesu analizy danych
Obiektywność	Potwierdzalność	Wyraźne oddzielenie odkryć 1. i 2. stopnia Drobiazgowe zarządzanie danymi Dosłowna transkrypcja wywiadów: • dokładne notatki z obserwacji • jasne notatki dotyczące decyzji metodologicznych i teoretycznych • precyzyjne notatki kontaktów i wywiadów

Źródło: [SHAN, CORLEY, 2006, s. 1830].

W zakresie trafności zewnętrznej, czyli zdolności uogólniania, należy podkreślić, że celem badań jakościowych jest zwykle rozwinięcie teorii na empirycznym i konkretnym gruncie. Dlatego też kryterium trafności zewnętrznej w warunkach celowego doboru badanej rzeczywistości ma mniejsze znaczenie niż pragmatyczne kryterium aplikacyjności [Carmel, 1999].

Podsumowanie

Badania jakościowe sprowadza się dziś do studiów przypadków, w rozumieniu strategii badawczej: skupionej na celowym doborze badanych obiektów, podejmowaniu badania z pozycji interpretatywnych, nieunikaniu złożoności, ujęciu dynamicznemu skupionemu na procesie zmian. Omówione pięć mitów o badaniach jakościowych stanowi zwykle uzasadnienie do ich niepodejmowania. Dociekliwa ich analiza ujawnia jednak, że są to przyczyny pozorne i mało przekonujące. Jednocześnie wskazuje ona techniki gromadzenia danych, analizy tych danych czy generowania teorii na podstawie danych jakościowych, które zyskały uznanie w naukach o zarządzaniu.

Stan nauk o zarządzaniu pokazuje, że badania jakościowe nie są wcale łatwiejsze w prowadzeniu niż badania ilościowe. Nie są jednak pozbawione rygoru metodycznego na etapach gromadzenia i analizy danych czy tworzenia teorii. Wreszcie, z natury swojej spełniają kluczową rolę w odkryciach naukowych.

dr hab. Wojciech Czakon
prof. AE w Katowicach
Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwem

*) Warto zaznaczyć, że w naukach społecznych szeroko stosuje się analizę konwersacji, analizę treści, etnografię krytyczną, analizę dyskursu i inne techniki, jednakże są rzadko spotykane w literaturze nauk o zarządzaniu [Travers, 2009].

BIBLIOGRAFIA

- [1] BITETKINE A., *Prospective Case Study Design: Qualitative Method for Deductive Theory Testing*, „Organizational Research Methods” 2008, vol. 11, no.1, s. 160–180.
- [2] BLACKLER F., BROWN C., *Qualitative Research and Paradigms of Practice*, Journal of „Management Studies” 1983, vol. 20, no. 3, s. 349–365.
- [3] CARMEL E., *Concepts, Context and Discourse in a Comparative Case Study*, „International Journal of Social Research Methodology” 1999, vol. 2, no. 2, s. 141–150.
- [4] CHANSON G., DEMIL B., LECOCQ X., SPRIMONT P., *La place de l'analyse qualitative comparee en sciences de gestion*, „Finance Controle Strategie” 2005, vol. 8, no. 3, s. 29–50.
- [5] CHO J., TRENT A., *Validity in Qualitative Research Revisited*, „Qualitative Research” 2006, vol. 6, no. 3, s. 319–340.
- [6] DICKSON-SWIFT V., JAMES E., KIPPEN S., LIAM-PUTTONG P., *Doing Sensitive Research: What Challenges do Qualitative Researchers Face?* „Qualitative Research” 2007, vol. 7, no 3, s. 327–353.
- [7] DUL J., HAK T., *Case Study Methodology in Business Research*, „Butterworth-Heinmann”, 2008.
- [8] DYER W.G., WILKINS A., *Better Stories, Not Better Constructs, To Generate a Better Theory: a Rejoinder to Eisenhardt*, „Academy of Management Review” 1991, vol. 16, no. 3, s. 613–619.
- [9] EISENHARDT K., *Better Stories and Better Constructs: The Case for Rigor and Comparative Logic*, „Academy of Management Review” 1991, vol. 16, no. 3, s. 620–627.

- [10] EISENHARDT K.M., GRAEBNER M.E., *Theory Building from Cases: Opportunities and Challenges*, „Academy of Management Journal” 2007, vol. 50, no. 1, s. 25–32.
- [11] GEPHART R., *Qualitative Research and the Academy of Management Journal*, „Academy of Management Journal” 2004, vol. 47, no. 4, s. 454–462.
- [12] GLASER A., STRAUSS A. *The Discovery of Grounded Theory: Strategies of Qualitative Research*. Widenfeld & Nicholson, Londyn, 1967.
- [13] GRECKHAMER T., MISANGYI V., ELMS H., LACEY R., *Using Qualitative Comparative Analysis in Strategic Management Research: An Examination of Combinations of Industry, Corporate, and Business-Unit Effects*, „Organizational Research Methods” 2008, vol. 11, no. 4, s. 695–726.
- [14] KOGUT B., RAGIN CH., *Exploring Complexity when Diversity is Limited: Institutional Complementarity in Theories of Rule of Law and National Systems Revisited*, „European Management Review” 2006, vol. 3, s. 44–59.
- [15] LANGLEY A., *Strategies for Theorizing from Process Data*, „Academy of Management Review” 1999, vol. 24, no. 4, s. 691–710.
- [16] MILES M.B., *Qualitative Data as Attractive Nuisance: the Problem of Analysis*, „Administrative Science Quarterly” 1979, vol. 24, s. 590–601.
- [17] VAN MAANEN J., *Reclaiming Qualitative Methods for Organizational Research: a Preface*, „Administrative Science Quarterly” 1979, vol. 24, s. 520–526
- [18] MCGAHAN A., PORTER M., *What do We Know about Variance in Accounting Profitability?* „Management Science” 2002, vol. 48, no. 7, s. 834–851.
- [19] SHAH S., CORLEY K., *Building Better Theories by Bridging the Qualitative-Quantitative Divide*, „Journal of Management Studies” 2006, vol. 43, no. 8, s. 1821–1835.
- [20] SYMON G., BUEHRING A., JOHNSON P., CASSEL C., *Positioning Qualitative Research as Resistance to the Institutionalization of the Academic Labour Process*, „Organization Studies” 2008, vol. 29 no. 10, s. 1315–1336.
- [21] TRAVERS M., *New Methods, Old Problems: A Skeptical View on Innovations in Qualitative Research*, „Qualitative Research” 2009, vol. 9, no. 2, s. 161–179.
- [22] VERSCHUREN P.M., *Case Studies as a Research Strategy: Some Ambiguities and Opportunities*, „International Journal of Social Research Methodology” 2003, vol. 6, no. 2, 121–139.
- [23] YIN R.K. *The Case Study Crisis: Some Answers*. „Administrative Science Quarterly” 1981, vol. 26, s. 58–65.

Summary

Management science methodology seemingly prefers quantitative methods, suggesting also many weaknesses of qualitative methods. The author synthesizes five such myths, on: non-systematic data gathering, non-systematic data analysis, voluntarism in theory building, incapacity to test theories and subjectivity. Critical analysis of them shows that the supposed weaknesses are non founded or simply false, therefore a “myth” label is suggested.
